

Evangelium o stvoření

Počátky dějin lidstva

V čem je evangelium - dobrá zpráva - stvoření, když je tak kontroverzní? Do jakého životního kontext patří? Jakou roli hrála tato zpráva kdysi a jakou roli hraje dnes?

GENESIS 1,1 - 2,3

JAN ASSZONYI

EVANGELIUM O STVOŘENÍ

KOMU SE KLANÍM – KDE BERU ÚTĚCHU – PODLE ČEHO ŽIJU

| Kázání: Genesis 1,1 - 2,3 | Čtení: Ef 1,3-6 a 2,1-7

Čtení před modlitbou

Ž 139,13-17a

Žalmy 139:13 Tys to byl, kdo utvořil mé ledví, v životě mé matky jsi mě utkal. 14 Tobě vzdávám chválu za činy, jež budí bázeň: podivuhodně jsem utvořen, obdivuhodné jsou tvé skutky, toho jsem si plně vědom. 15 Tobě nezůstala skryta jediná z mých kostí, když jsem byl v skrytosti tvořen a hněten v nejhlubších útrobách země. 16 Tvé oči mě viděly v zárodku, všechno bylo zapsáno v tvé knize: dny tak, jak se vytvářely, dřív než jediný z nich nastal. 17 Jak si vážím divů, které konáš, Bože!

První čtení – Ef 1,3-6 a 2,1-7

Efezským 1:3-6 Pochválen buď Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista, který nás v Kristu obdařil vším duchovním požehnáním nebeských darů; 4 v něm nás již před stvořením světa vyvolil, abychom byli svatí a bez poskvrny před jeho tvář. 5 Ve své lásce nás předem určil, abychom rozhodnutím jeho dobroty byli skrze Ježíše Krista přijati za syny 6 a chválili slávu jeho milosti, kterou nám udělil ve svém Nejmilejším.

Efezským 2,1-7 I vy jste byli mrtvi pro své viny a hříchy, 2 v nichž jste dříve žili podle běhu tohoto světa, poslušni vládce nadzemských mocí, ducha, působícího dosud v těch, kteří vzdorují Bohu. 3 I my všichni jsme k nim kdysi patřili; žili jsme sklonům svého těla, dali jsme se vést svými sobeckými zájmy, a tím jsme nutně propadli Božímu soudu tak jako ostatní. 4 Ale Bůh, bohatý v milosrdenství, z velké lásky, již si nás zamiloval, 5 probudil nás k životu spolu s Kristem, když jsme byli mrtvi pro své hříchy. Milostí jste spaseni! 6 Spolu s ním nás vzkřísil a spolu s ním uvedl na nebeský trůn v Kristu Ježíši, 7 aby se nadcházejícím věkům prokázalo, jak nesmírné bohatství milosti je v jeho dobrotě k nám v Kristu Ježíši.

Čtení textu kázání

Genesis 1,1 Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. 2 Země byla pustá a prázdná a nad propastnou tůňí byla tma. Ale nad vodami vznášel se duch Boží.

3 I řekl Bůh: "Buď světlo!" A bylo světlo. 4 Viděl, že světlo je dobré, a oddělil světlo od tmy. 5 Světlo nazval Bůh dnem a tmu nazval nocí. Byl večer a bylo jítro, den první.

6 I řekl Bůh: "Buď klenba uprostřed vod a odděluj vody od vod!" 7 Učinil klenbu a oddělil vody pod klenbou od vod nad klenbou. A stalo se tak. 8 Klenbu nazval Bůh nebem. Byl večer a bylo jítro, **den druhý**.

9 I řekl Bůh: "Nahromadte se vody pod nebem na jedno místo a ukaž se souš!" A stalo se tak. 10 Souš nazval Bůh zemí a nahromaděné vody nazval moři. Viděl, že to je dobré. 11 Bůh také řekl: "Zazelenej se země zelení: bylinami, které se rozmnožují semeny, a ovocným stromovým rozmanitého druhu, které na zemi ponese plody se semeny!" A stalo se tak. 12 Země vydala zeleň: rozmanité druhy bylin, které se rozmnožují semeny, a rozmanité druhy stromoví, které nese plody se semeny. Bůh viděl, že to je dobré. 13 Byl večer a bylo jítro, **den třetí**.

14 I řekl Bůh: "Buďte světla na nebeské klenbě, aby oddělovala den od noci! Budou na znamení časů, dnů a let. 15 Ta světla ať jsou na nebeské klenbě, aby svítla nad zemí." A stalo se tak. 16 Učinil tedy Bůh dvě veliká světla: větší světlo, aby vládlo ve dne, a menší světlo, aby vládlo v noci; učinil i hvězdy. 17 Bůh je umístil na nebeskou klenbu, aby svítla nad zemí, 18 aby vládla ve dne a v noci a oddělovala světlo od tmy. Viděl, že to je dobré. 19 Byl večer a bylo jítro, **den čtvrtý**.

20 I řekl Bůh: "Hemžete se vody živočišnou havětí a létavci létejte nad zemí pod nebeskou klenbou!" 21 I stvořil Bůh veliké netvory a rozmanité druhy všelijakých hbitých živočichů, jimiž se zahemžily vody, stvořil i rozmanité druhy všelijakých okřídlených létavců. Viděl, že to je dobré. 22 A Bůh jim požehnal: "Plodte a množte se a naplňte vody v mořích. Létavci necht' se rozmnoží na zemi." 23 Byl večer a bylo jítro, **den pátý**.

24 I řekl Bůh: "Vydej země rozmanité druhy živočichů, dobytek, plazy a rozmanité druhy zemské zvěře!" A stalo se tak. 25 Bůh učinil rozmanité druhy zemské zvěře i rozmanité druhy dobytka a rozmanité druhy všelijakých zeměplazů. Viděl, že to je

dobré. 26 I řekl Bůh: "Učinme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazem plazícím se po zemi."

27 Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil. 28 A Bůh jim požehnal a řekl jim: "Plodte a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe."

29 Bůh také řekl: "Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm. 30 Veškeré zemské zvíři i všemu nebeskému ptactvu a všemu, co se plazí po zemi, v čem je živá duše, dal jsem za pokrm veškerou zelenou bylinu." A stalo se tak.

*31 Bůh viděl, že všechno, co učinil, je velmi dobré. Byl večer a bylo jitro, **den šestý.***

Genesis 2,1 Tak byla dokončena nebesa i země se všemi svými zástupy. 2 Sedmého dne dokončil Bůh své dílo, které konal; sedmého dne přestal konat veškeré své dílo. 3 A Bůh požehnal a posvětil sedmý den, neboť v něm přestal konat veškeré své stvořitelské dílo.

Kázání

Dobrá zpráva?

(1) Kontext společnosti

Je biblická zpráva o stvoření dobrou zprávou přinášející jasno, potěšení a radost? Jakkoli to zní samozřejmě hledat v úvodních statích Bible dobrou zprávu, není tomu tak zcela. *Zpráva o stvoření*, zdá se, působí spíš nervozitu a napětí, někdy s dosti vášnivým vyústěním. Společnost je rozdělená tak, že „darwinisté stojí proti křesťanům / Evoluční teorie vzniku světa vs. Biblická teorie“. Na jedné straně jsou (obvykle) ti, kdo počítají s Bohem a na druhé straně ti, kdo ne (R. Dawkins apod.). Pomíjím nyní další různé a asi i podstatné teorie vzniku světa. Na první pohled se zdá, že proti

sobě stojí věda a biblické svědectví. Je docela vážnou otázkou, zdali tomu tak nutně musí být.

V tomto smyslu jsem našel zajímavý *výrok Roberta Jastrowa* (1925-2008; americký astronom, fyzik a vůdčí osobnost NASA), který o sobě prohlašoval, že je „agnostik, ne věřící člověk.“ Tento člověk naznačil, že pohled vědy a Písma se k sobě může velice přiblížit:

„Zdá se, že věda nebude nikdy schopna zvednout oponu před tajemstvím stvoření. Pro vědce, který žil ve své víře v moc rozumu tento příběh končí jako zlý sen. Zdolal celá pohoří nevědomosti, chystá se dobýt nejvyšší vrcholy, a když překoná poslední skály, uvitá ho parta teologů, kteří tam sedí po staletí.“

(2) Kontext církve

Pokud jsme si přece jenom zvykli na rozdílné postoje křesťanů a nekřesťanů, pak stěží můžeme povědět, že zpráva o stvoření světa podle Genesis 1-2 se těší úctě a není problematická. Mnohé trápí *rozmlísky i uprostřed církve*. Proti sobě stojí a argumenty pro své pohledy snášejí kreacionisté (vyznávající doslovné chápání procesu stvoření tak, jak je popsáno v Gn 1), na dalších stranách stojí ti, kdo vnímají zprávu o stvoření ještě trochu jinak. Obvykle jsou to ti, kdo mají před očima skutečnost vývoje/evoluce; biologové to v církvi nemívají jednoduché. Z hlediska věrouky se více než často stává, že podle toho, co věříme o stvoření světa, hodnotíme svou pravověrnost. Zdá se, zpráva o stvoření nepřináší momentálně příliš dobrého, spíš se jí vyhýbáme, a to právě proto, že je potenciálním zdrojem napětí.

(3) Text Písma samotný

Podíváme-li se na *text samotný*, pak je obdivuhodný a do značné míry tajemný. *Uchvacuje nás, a přece vykladačsky si s ním v posledu příliš rady nevíme.*

Je to slovo z perspektivy pozemšťana. Ten ovšem při tom procesu nebyl, slovo mu bylo zjeveno, a to nějak po lidsku.

Chronologie? Zdá se, že *se nejedná o pouhý chronologický záznam* - o jakousi starověkou reportáž a popis toho, co se krok za krokem dělo. S ohledem na nynější stav věcí a přírodních zákonitostí to

chronologicky příliš nesedí: *Jak je možné*, že *se mluví o „dny“* 1-3 stvořitelský den (a jak byl dlouhý), když slunce a měsíc na znamení dnů, měsíců a let ještě nebyly stvořeny (stěží si umíme představit planetární uspořádání bez slunce)? Jak je možné, že *světlo* je stvořeno první den, ale *slunce* až 4. den - Stěží si umíme představit vzkvétající floru třetí dne bez slunce. Jaké světlo bylo to světlo prvního dne, které by jinak přírodě stačilo a kde teď je když už máme slunce?

Struktura - Tematické členění. Zdá se, že text je formován jinak než přísně chronologicky (chronologie vněm být může, jen nevíme, jak), *je spíše tematický* s jakýmsi jiným záměrem. *Text je velice přesně strukturován* - 8 stvořitelských skutků je rozloženo do zrcadlových 3 a 3 dní, přičemž právě 3. a 6. den jsme svědky vždy dvou stvořitelských činů. Stvořitelské činy dnů 1-4 (světlo - slunce a měsíc) / 2-5 / 3-6 spolu zrcadlově korespondují a doplňují se.

1. den	Světlo	4. den	Světla na nebeské klenbě = větší a menší
2. den	Oddělení vod - vody pod klenbou a vody nad klenbou	5. den	Pod klenbou - živočišná havěť, létavci - vodní živočichové, ptáci
3. den	a) moře a souš b) zelená bylina na souši; rozmnožení semen	6. den	a) pozemská zvěř, dobytek, plazi b) člověk - stvoření, darování a úkol

První tři dny je svět *formován* z chaosu v řád, druhé tři dny se začíná vše hýbat - prázdný řád je *naplněn* tvory. Nakonec pak vše vyvrcholí ve stvoření člověka k Božimu obrazu. Stvoření k Božimu obrazu je zároveň korunou stvoření, zároveň jedním z jeho tajemství (jakkoli cosi o tomto obrazu - který jsme posléze ztratili - tušíme).

Žánr. Při výkladu Božího slova nám obvykle pomáhá, když pochopíme *žánr, kterým je text psán*. Jak chápat tento text? *Do jakého žánru jej zařadit?* Je to *Žalm*? Není to hymnus jako Žalmy, a přece je to bezesporu žalm oslavy Stvořitele a Stvoření. Je to jakýsi primitivní a *přece vědecký*

historický text? Není! A přece nelze povědět, že by šlo o pouhé *podobnosti bez historicity*. Je to text, který byl vnímán jako historický. Zdá se, že textu nelze odebrat jeho určitou (nevíme jakou) historicitu a informační náboj. My vlastně ani nevíme, do jaké žánrové škatulky zprávu o stvoření zařadit.

Svědectví víry k víře. A tak se zdá, že cestu k objevování dobré právy o stvoření pěkně naznačil prof. Jan Heller, který pověděl, v příběhu stvoření je potřeba na prvním místě hledat *svědectví víry* (svědectví věřícího) *k posílení víry dalších věřících – svědectví víry k víře*. Myslím, že za tento konec je potřeba především vzít zprávu o stvoření světa. A tak se pokusme i my hledat v příběhu stvoření právě svědectví víry, které vyrostlo v určité životní situaci a do ní přineslo světlo, radost a požehnání.

Z tohoto úhlu pohledu můžeme zkoumat, jakou měla zpráva o stvoření funkci – co dobrého přinášela v dějinách Božího lidu, a co dobrého může přinášet i dnes.

Cesta ke stvoření začíná jinde

Než se se pokusím povědět, v čem může být dnes (podobně jako dříve) zpráva o stvoření dobrou a radostnou, myslím, že je potřeba předsunout jednu docela důležitou věc. *Naše víra totiž obvykle nezačíná u stvoření*. Obvykle se nejedná se o první krok víry. Naše víra klíčí někde úplně jinde a za úplně jiných okolností. Ostatně stejně jako v dobách starověkých. *Hospodin* se nám lidem nezjevuje nejprve jako Stvořitel, ale *zachránce – Spasitel*. Vstupuje do bídy našeho lidského života a otvírá nové obzory.

Z hlediska vzniku Pentateuchu (Pěti knih Mojžíšových) panuje všeobecná shoda v tom, že *celá Tóra má ve svém jádru ne příběh Stvoření, nýbrž Exodus* – vysvobození Izraele z otroctví ke svobodě, ke svobodné službě Hospodinu, a to ve vlastní zemi. Hospodin nejprve vyvedl ke svobodě lid, který si nebyl schopen pomoci. Po nějaké době tomuto zachráněnému lidu dal smlouvu a Zákon, a tak se začal rozšiřovat obzor vysvobozeného lidu. Zpráva o stvoření patří až někam sem – rozšiřuje obzor Bohem Zachráněného člověka z hříchu, smrti, otroctví, beznaděje.

Chtěl jsem, aby dnes v prvním čtení zazněla Slova apoštola Pavla z listu Efezským. To proto, že apoštol Pavel nám předkládá svou verzi příběhu stvoření. Vlastně nás zavádí ještě před dobu stvoření, jak je v Gn 1. Mluví o tom, že:

Ef 1,4 v něm (v Kristu) nás již před stvořením světa vyvolil, abychom byli svatí a bez poskvrny před jeho tváří. 5 Ve své lásce nás předem určil, abychom rozhodnutím jeho dobroty byli skrze Ježíše Krista přijati za syny...

Podle apoštola Pavla je náš počátek ještě někde před zprávou o stvoření v Gn 1. A v jeho vnímání - vysvětlení - stvoření je patrné, že ještě/už před stvořením šlo o naši záchranu - z nečistých mají být čisti (svatí). V Boží mysli byl již před stvořením plán naší záchrany. Jistě by bylo zajímavé domýšlet Pavlův pohled ještě před stvoření. Zůstaňme ale nyní u toho jediného, že začátek naší víry se pojí se zkušeností/poznáním Boha v Kristu jakožto zachránce z beznaděje.

Evangelium o stvoření – široké obzory víry

Myslím, že až nyní se můžeme pokusit rozvažovat nad funkcí/smyslem/evangeliem stvoření. Přistupujeme k němu ne jako skeptici, ne jako nevěřící, ale jako lidé, kteří prožili Boží záchranu v Kristu (dotkli se vlastního hříchu, věčného zatracení a naděje). V ní - ve zkušenosti záchrany - se nám nově otvírá pohled na sebe sama, svět, minulost i budoucnost.

Funkce zprávy o stvoření se vždycky ukazovala *na pozadí okolí Božího lidu. Skýtala orientaci*. Vždy šlo o to, co, komu a jak věřil Izrael a co, komu a jak věřily okolní národy. Z dosti širokého spektra jsem vybral trojí užitek - trojí evangelium - které přináší zpráva o stvoření světa. Tento trojí dobrý a prospěšný užitek pak formuluji jako odpověď na tři otázky. *Zpráva o stvoření odpovídá na některé důležité životní otázku/y:*

- (1) Komu se mám klanět a koho uctívat?
- (2) Kde mám brát útěchu a potěšení v nesnázích?
- (3) Podle čeho mám žít svůj každodenní život - v jakém světle?

(1) Komu se mám klanět a koho uctívat?

Příběh o tom, že Hospodin stvořil všechno, je tvůrcem všeho a tvořil z ničeho - nic k tomu nepotřeboval a na ničem a nikom nebyl a není závislý, *tvorí protiváhu k okolí Izraele* (ať už myslíme na sever od Izraele - Babylón, anebo jih Izraele - Egypt), *kde se uctívala příroda, slunce, měsíc, zvířata*. Od nich se očekávala úroda, živobytí, ochrana.

Izrael nesměl při vědomí své lidské omezenosti a křehkosti hledat oporu, pomoc a jistotu jinde než v Hospodinu. Nesměl uctívat ani slunce, ani měsíc, ani jakékoli zvíře („byla by to investice do špatné pojišťovny, penzijního fondu, špatné zásobovací firmy“). Nade vším byl Hospodin, který stvořil vše pro člověka. Zdrojem a původcem všeho dobrého pro život je Hospodin. Jemu jedinému je možno a potřeba se klanět, žít s ním, sloužit mu, milovat jej a od něho očekávat pomoc a jistotu pro přítomnost i budoucnost.

Kdysi se lidé klaněli leccemu, *dnes* se neklaní ničemu. Snad proto, že podlehlí dojmu, že vlastně skoro všemu rozumějí, se vším si při dostatku peněz nakonec nějak pomohou. Jde přece jenom do dobrou vůli, anebo ne? V posledu se takto ukazuje, kdo je Bohem dneška, kdo je uctíván - člověk a jeho schopnosti.

Do tohoto prostředí i dnes zní zpráva o stvoření, která říká, že ne my jsme se stvořili. Nemáme klíč k minulosti, přítomnosti ani budoucnosti. Ledacos z Boží milosti a nádhery stvoření můžeme, ale jistě ne vše. V tomto prostředí nás zpráva o stvoření zve k tomu, abychom se klaněli Hospodinu, na něho spoléhali a pokořovali se před ním. Zpráva o stvoření nám slouží v tom, že nás - jako korunu stvoření staví do správného postoje ke stvořiteli. - Hospodin vše stvořil - ne my sami; ne náhoda. Hospodin je hoden naší úcty a našeho klanění. Ještě jinak řečeno: Ten, který nás zachránil z moci hříchu a smrti, je také Stvořitelem, který je hoden úcty pro stvoření prostředí, do něhož nás zasadil.

(2) Kde mám brát útěchu?

Jestli v dějinách Izraele byla doba, kdy zpráva o tom, že Hospodin je také Stvořitel, přinášela skutečnou naději, pak to bylo *v době babylónského*

zajetí. Izrael přišel o zemi a přišel o chrám, který byl znamením Boží přítomnosti. A začal se ptát: Jak je to s ním v cizí nepřátelské zemi? Kde je Hospodin? Je někde v Judsku? Je stejný jako ostatní bohové, z nichž každý je spojen s nějakým místem. Je Hospodin pouze teritoriální Bůh Judska? Kdo vládne tady v Babylóně - místní bohové, jak to vyznávají místní obyvatelé? Co pak vyvolený Hospodinův lid v cizí babylónské zemi? Co si počne? Má konvertovat, přizpůsobit se?

Po mnoha letech, kdy Izrael žil s jistotou a (často falešnou) nadějí, že Hospodin je uprostřed svého lidu v chrámě, a neměl příliš důvodů uvažovat o jeho univerzální vládě, nyní, v babylónském zajetí, nově objevuje, že Hospodin je Stvořitelem všeho veškerenstva. Tato víra ve svých důsledcích přinesla obrovskou útěchu, naději a víru. Je-li Stvořitelem celé země, pak je Stvořitelem i Babylóna... A to znamená, že není jenom judským Bohem, ale že může být se svým lidem i v cizí zemi. V době jeho zajetí.

Zpráva o stvoření světa byla v této době vskutku nádherným evangeliem, dobrou zprávou. Bůh je s námi i v cizí zemi! Nic mu v tom nezabrání! Místní bohové - jsou-li vůbec - mu jsou poddáni. *Jaká útěcha* to byla v těžkých podmínkách! *Jaké povzbuzení* k pravé bohoslužbě! => Klanět se nebudeme ani měsíci, ani božstvům plodnosti a ani jako Daniel a jeho tři druhové vládci. Lid totiž měl naději na to, že není vydán napospas ani babylónskému králi, ani místním božstvům. Je v rukou Božích, nad které nikdo a nic není. A to je to, co přináší zpráva o stvoření i nám, když máme obavy z toho, že jsme vydáni napospas neviditelným božstvům a vlivům dnešního světa.

(3) Podle čeho a jak žít?

A přidejme ještě třetí užitek zprávy o stvoření. Je v odpovědi na otázku: Jaké je východisko mého života? Jak porozumět svému životu a světu, mám-li v něm žít?

Příběh stvoření mi říká, že jsem na této zemi *z touhy a lásky Boží - dokonce jsme svému stvořiteli podobni*. Chtěl mě tady Bůh (a posléze i moji rodiče, kteří se podílejí na zázraku daru života - obvykle také z lásky). Vezmeme-li v úvahu slova apoštola Pavla, pak jsme byli v Boží mysli ještě dokonce

před tím, než začal tvořit. Nejsem výsledkem náhodných kosmických dějů. Příběh stvoření mi říká, že můj život je korunou stvoření a že je darem. Můj život přitom není individualistickým bytím je pevně *zakotven ve vztazích* - s Bohem i lidmi.

Zpráva o stvoření mi říká, že prostředí, do něhož jsem byl zasazen, *je darem* („dal jsem vám..“). A v tomto stvoření mám úkol - poslání, a tedy že *jsem odpovědný*: za pokračování života a za správu země, která je Božím darem (přijali jsme ji v její dokonalosti). Můj život ani země v posledu není moje - jsem služebníkem, spolutvůrcem. *V naplňování tohoto poslání jedině mou nalézt své blaho* (samozřejmě v ideálním stavu před pádem; po něm již trochu jinak).

Příběh stvoření mi říká - a to je vskutku dobrá zpráva - že já sám jsem darem, mí bližní jsou darem, svět je darem - to vše od Boha, Otce. A právě odsud může vyrůstat můj každodenní život. Smím ho žít jako mimořádné privilegium, dar. A to se vším, co k tomu patří. Můj život může vděčná odpověď na dar stvoření.

Závěr

Že příběh stvoření pokračuje z lidské strany dosti neslavně, to je další kapitola. Přesto i pak, když se v podmínkách života cosi zásadně změnilo, stvořitelské evangelium platí. Opět jedině z Boží milosti a Božího daru.

Dodnes jde o to, koho budeme uctívat, komu věřit? Dodnes jde o to, kde budeme brát útěchu v podivném a nejistém světě, kde se zdá, že jsme vydáni na pospas neviditelným rukám a silám trhu, politiků, mocností - anebo také jenom slabosti svého těla (které nemáme v posledu ve své moci). Dodnes jde o to, zdali budeme žít svůj život jako vděčnou odpověď na Boží dar života - toho pozemského i věčného.

Víra, útěcha a život: to je dobrá zpráva stvoření.

